Liedon kaupungin hyvinvointikertomus 2024

Sisällys

1 JOHDANTO 3

2 INDIKAATTORIEN JA MUUN TIEDON OSOITTAMA HYVINVOINTI 4

2.1 Talous ja elinvoima 4

2.2 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet 6

2.3 Nuoret ja nuoret aikuiset 8

2.4 Työikäiset 8

2.5 Ikäihmiset 9

3 PAINOPISTEIDEN, TAVOITTEIDEN JA TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI 10

3.1 Terveellisten elintapojen edistäminen 10

3.2 Turvallisuuden sekä osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen 12

3.2.1 Osallisuus 12

3.2.2 Turvallisuus 13

3.3 Arjessa pärjäämisen vahvistaminen 16

3.3.1 Työllisyys ja asuminen 16

3.3.2 Hyvinvointialue - yhteistyö ja edunvalvonta 17

4 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET 18

1 JOHDANTO

Kuntalain mukaan kunnan tulee edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa, sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen tarkoittaa toimia, joilla ylläpidetään ja parannetaan väestön terveyttä, hyvinvointia sekä työ- ja toimintakykyä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa sisältää kaiken toiminnan, joka vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin ja sen kokemiseen aina asuntopolitiikasta ravitsemukseen. Hyvinvointityöllä myös ehkäistään sairauksia ja syrjäytymistä sekä vahvistetaan osallisuutta. Siten hyvinvoinnin edistämisen työ parantaa kuntalaisten elämänlaatua, lisää työllisyyttä ja tuottavuutta, hillitsee sosiaalisten ongelmien ja eriarvoisuuden kasvua sekä lisää kaupungin elinvoimaa. Kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistäviä toimia tehdään laaja-alaisesti kaikilla toimialoilla ja yhteistyötä tehdään poikkihallinnollisesti myös esimerkiksi järjestöjen kanssa. Lisäksi kunta tekee yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa.

Vuoden 2023 alusta tuli voimaan hyvinvointialueuudistus, jonka myötä kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtäväkokonaisuus muuttui sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastuspalveluiden tuottamisvastuun siirtyessä hyvinvointialueelle. Kunnalla säilyi kuitenkin edelleen ensisijainen vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä.

Terveydenhuoltolain mukaan kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Tämä hyvinvointikertomus on kuvaus lietolaisten hyvinvoinnin tilasta. Raporttiin on koottu yhteen valtakunnallisten mittareiden tuottamaa hyvinvointitietoa lietolaisten lasten, nuorten, lapsiperheiden, työikäisten ja ikäihmisten osalta. Raporttiin on myös kerätty tietoa erilaisista kaupungin tuottamista hyvinvointia edistävistä palveluista. Hyvinvointikertomus sisältää nostoja esimerkiksi lietolaisten liikkumisesta, harrastamisesta, mielen hyvinvoinnista, elintavoista, turvallisuudesta ja osallisuudesta. Tietolähteinä raportoinnissa on ollut Sotkanet, Tilastokeskus ja kaupungin omat tilastot.

2 INDIKAATTORIEN JA MUUN TIEDON OSOITTAMA HYVINVOINTI

2.1 Talous ja elinvoima

Liedon asukasmäärä on edelleen kasvanut, 29:llä asukkaalla, ollen vuoden 2024 lopussa 20666 asukasta. Tilastokeskuksen 2024 tekemä väestöennuste vuodelle 2030 ennustaa Lietoon 21669 asukasta. Ennusteessa ei ole pyritty arvioimaan taloudellisten, sosiaalipoliittisten, aluepoliittisten tms. tekijöiden vaikutusta väestönkehitykseen, vaan ennuste on tehty viime vuosien väestökehityksen perusteella.

Lieto on ollut pitkään muuttovoittokunta, nettomuuttomäärien vaihdellessa. Enimmillään nettomuuttajia on ollut 268 henkilöä vuodessa vuonna 2011 ja pienillään 6 vuonna 2013. Vuonna 2024 nettomuutto oli negatiivista, toista kertaa 2000-luvulla. Lieto jäi nettomuutossa -36 asukasta tappiolle, suhteutetun määrän ollessa -1,7/1000 asukasta. Varsinais-Suomen keskimääräinen nettomuuttomäärä oli 2/1000 asukasta.

Lapsiperheiden osuus kaikista perheistä on pysynyt lähes samana edelleen, noin 42% osuudella. Osuus on suhteellisesti selkeästi enemmän kuin Varsinais-Suomessa, 36%, tai koko maassa 37%. Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna Liedossa on lapsiperheiden osuus vähentynyt joka vuosi vuoden 2012 47,3%:sta alkaen.

Yhden vanhemman perheiden osuus lapsiperheistä on kasvanut, kuitenkin vain hyvin vähän, ja kehityksen ollessa samanlainen kuin koko maassa ja Varsinais-Suomessa viimeisen 15 vuoden aikana. Yhden vanhemman perheitä on Liedossa suhteellisesti vielä selvästi vähemmän, noin 17%, kuin Varsinais-Suomessa ja koko maassa keskimäärin, noin 24%.

Huoltosuhde on pysynyt samana, hiukan korkeamana kuin Varsinais-Suomessa ja koko maassa, mutta merkittäviä muutoksia ei ole suhteessa tapahtunut useampaan vuoteen.

Liedon yleinen pienituloisuusaste on laskussa. Indikaattori ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista henkilöistä. Vuonna 2023 osuus oli 6,2%, kun koko maan ja Varsinais-Suomen vastaavat osuudet olivat 13-14%. Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna Liedossa on yleinen pientuloisuusaste vähän, mutta tasaisesti laskenut. kun taas verrokkiaineistossa vähän, mutta tasaisesti, noussut.

Sama tilanne on lasten pienituloisuusasteen osalta, joka Liedossa (2023) oli 6,8% ja verrokkiaineistossa 12,2%. Liedossa 10 vuoden tarkastelulla aste laskee, kun verrokkiaineistossa pysyy samana tai nousee.

Suoritetun korkeimman koulutuksen keskimääräistä pituutta ilmaiseva koulutustasomittain Liedossa kasvaa edelleen, kuten Varsinais-Suomessa ja koko maassakin. Mittaimen arvo on kuitenkin Liedossa verrokkeja suurempi ja 15 vuoden ajanjakson tasaisessa kehityksessä kasvanut verrokkeja hieman enemmän. Lietolaisten koulutustasoluku on 434, joka osoittaa, että teoreettinen koulutusaika henkeä kohti on vajaat 4,5 vuotta peruskoulun suorittamisen jälkeen

Muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvien osuus asukkaista kasvaa edelleen hiukan, kuten koko maassa, ollen viime vuonna 4,7% asukkaista, koko maan ja Varsinais-Suomen keskimääräisen tason ollessa noin 11%. Kymmenessä vuodessa osuus on miltei tuplaantunut Liedossa.

Mielenterveysindeksi on toista vuotta laskussa (2023), arvon ollessa 66,5. Indeksi ilmaisee vakavien mielenterveyteen liittyvien sairauksien ja tilojen yleisyyttä alueen väestössä suhteessa koko maan tasoon. Indikaattorissa painottuvat vakavat mielenterveyden ongelmat. Alueen indeksilukua tulkitaan suhteessa koko maan lukuun, joka saa arvon 100. Mitä suuremman arvon alue saa, sitä yleisempää on sairastavuus tällä alueella. Varsinais-Suomessa indeksikeskiarvo on 105,3.

Tuki- ja liikuntaelinsairausindeksi on nousussa. Indeksi kattaa henkilöt, jotka saivat työkyvyttömyyseläkettä joko työeläke- tai kansaneläkejärjestelmästä tai molemmista järjestelmistä sekä henkilöt, joilla on reumalääkkeiden erityiskorvausoikeus. Vuonna 2023 indeksi oli Liedossa 97,6 ja Varsinais-Suomessa keskimäärin 102. Viiden vuoden ajanjaksolla, jolla indeksiä on raportoitu, on arvo Liedossa noussut enemmän kuin Varsinais-Suomessa keskimäärin.

Hyte-kertoimen tulosindikaattorien keskiarvo on noussut 52:sta 53:een. Prosessi-indikaattorien keskiarvo on laskenut 83:sta 82:een. Hyte-kerroin on pysynyt 67:ssä ja euroissa nousua on tapahtunut 389 300:sta 430 200:aan.

2.2 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Lastenneuvolakäynnit lisääntyivät edellisvuodesta, usean vuoden vähenemisen jälkeen. 2938 käyntiä / 1000 0-7-vuotiasta lasta on suhteellisesti edelleen selvästi matalampi käyntimäärä kuin Varsinais-Suomessa keskimäärin tai koko maassa.

Perusterveydenhuollon kouluterveydenhuollon käynnit 7-18-vuotiailla ovat hieman lisääntyneet, mutta pidemmän ajan tarkastelulla, käynnit pysyvät hyvin samalla tasolla. Käyntejä on vuotuisesti keskimäärin selvästi vähemmän kuin koko maassa tai erityisesti Varsinais-Suomessa.

8. ja 9. luokan oppilaista terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokeneiden osuus on laskenut ja on nyt (2025) 21,3%, mikä on suunnilleen samaa tasoa kuin koko maassa ja Varsinais-Suomessa. Pidemmän ajan seurannalla vuodesta 2017 alkaen, on osuus Liedossa pysynyt lähes samalla tasolla.

Move-mittausten perusteella 5. luokan oppilaista heikon fyysisen toimintakyvyn omaavien osuus on pysynyt suunnilleen samana kuin aiemmin. Osuus ikäluokasta on noin kolmasosa, kuten myös valtakunnallisesti ja Varsinais-Suomen tasolla. Mittausten perusteella heikko fyysinen toimintakyky 8.-luokkalaisilla on hiukan lisääntynyt edellisvuodesta, kuten myös pidemmän ajan tarkastelulla, mutta 8.-luokkalaisilla osuus on noin 5% pienempi kuin Varsinais-Suomessa keskimäärin. Edelliseen vuoteen verrattuna kehitystä oli tapahtunut 5.-luokan pojilla huonompaan ja tytöillä parempaan suuntaan, kun taas 8.-luokan tytöillä selkeästi huonompaan suuntaan ja pojilla hieman huonompaan. Useamman vuoden ajanjaksoa tarkastellessa voidaan todeta, että Liedossa sekä 5. että 8.-luokan oppilailla mittauksissa tyttöjen osalta on tapahtunut kehitystä huonompaan suuntaan ja poikien molemmissa ikäluokissa pysytty lähes samalla tasolla.

Lastenpsykiatrian, 0-12-vuotiaat, avohoitokäynnit laskivat, ollen noin 195 käyntiä / 1000 lasta. Kehitys 10 vuoden ajanjaksolla on käynneissä ollut laskeva, kuten koko Varsinais-Suomessa, tason ollessa Liedossa kuitenkin lähes koko ajan alueellista korkeampi. Koko maan tasoon verrattuna käynnit ovat selvästi vähäisempiä.

Nuorisopsykiatrian, 13-17-vuotiaat, avohoitokäynnit ovat selkeästi vähentyneet edellisestä vuodesta, yli 20%, ollen nyt alle 800 käyntiä / 1000 lasta. 10 vuoden tarkastelujaksolla vuosittaiset käynnit ovat valtakunnallisesti keskimäärin laskeneet tasaisesti, mutta Varsinais-Suomessa ja Liedossa on ollut suurtakin vuosittaista vaihtelua. Vuoden 2024 käyntimäärä on pidemmällä tarkasteluvälillä hyvin matala.

Psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät 0-16-vuotiailla lisääntyivät lietolaisilla lapsilla lähes 50% vuonna 2023. Päiviä oli 78 / 1000 vastaavan ikäistä. Vuonna 2024 hoitopäivien määrä taas väheni lähes 80%:lla, ollen 17 / 1000 vastaavan ikäistä. Valtakunnallisesti pidemmällä ajanjaksolla lasten psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät ovat tasaisesti laskussa, mutta Varsinais-Suomessa keskimäärin, ja Liedossa, vuosittaista vaihtelua on molempiin suuntiin, mutta kehitys ei ole laskeva kuten valtakunnallisesti.

Toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus kaikista lapsiperheistä pysyi samalla tasolla, ollen 0,6% kaikista lapsiperheistä. Taso on matalampi kuin Varsinais-Suomessa tai koko maassa keskimäärin 2,1-2,6%. Sekä Liedossa että verrokeissa osuudet ovat kymmenessä vuodessa laskeneet tasaisesti, mutta Liedossa suhteellisesti enemmän.

Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä lisääntyi lähes neljäsosalla edellisestä vuodesta 816 ilmoitukseen. Tarkasteltuna viimeisen 10 vuoden ajanjaksolla ilmoitusten lisääntyminen noudattelee samaa kehitystä kuin koko maassa ja Varsinais-Suomessa, eli ilmoitusten vuosittainen määrä on noin kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa.

Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden osuus pysyy edelleen samalla tasolla, ollen reilut 2% 0-17-vuotiaista.

Huostassa tai kiireellisesti sijoitettujen lasten osuus laski edellisestä vuodesta muutoksen ollessa prosentuaalisesti merkittävä, vaikka todellisessa määrässä tai osuudessa ei juuri muutosta tapahtunut, lähtötason ollessa pieni. Pidemmällä tarkastelujaksolla lietolaisten huostassa olleiden tai kiireellisesti sijoitettujen lasten osuus pysyy lähes samana 0,3%:ssa ikäluokasta.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten osuus ikäluokasta lähes puolittui edellisvuodesta 0.3 %:iin. Liedossa kehitys on pidemmällä aikavälillä ollut laskeva, kun koko maassa ja Varsinais-Suomessa keskimäärin osuus on pysynyt melko samana 1,5-1,6%:ssa.

Rikoksista syyllisiksi epäiltyjen 0-14-vuotiaiden osuus ikäluokasta yli kaksinkertaistui edellisestä vuodesta. Lukumäärällisesti rikosepäilyt kasvoivat 39:stä 97:ään. Ikäluokan vuosittaiset rikosepäilyt ovat pidemmällä ajanjaksolla tarkasteltuna kääntyneet nousuun vuodesta 2020 alkaen. Sama kehitys on tapahtunut myös valtakunnallisesti, mutta erityisesti Varsinais-Suomessa.

2.3 Nuoret ja nuoret aikuiset

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on pysynyt samalla tasolla noin 6% tasolla, osuuden ollessa Varsinais-Suomessa ja koko maassa noin 8%. Liedossa koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osuus on kymmenen vuoden aikavälillä tasaisesti hieman laskenut, koko maan ja Varsinais-Suomen keskimääräisten osuuksien pysyessä samalla tasolla.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 18 - 24-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on laskenut edelleen viime vuodesta, ollen nyt 0,7% ikäluokasta. Suhteellinen osuus selvästi pienempi kuin Varsinais-Suomessa tai koko maassa keskimäärin ja nyt matalimmillaan viimeisen kymmenen vuoden tarkastelujaksolla.

Nuorisopalveluiden eri toiminnoissa oli yhteensä 26137 kohtaamista. Nuorisotiloilla oli vuoden aikana yhteensä 2292 käyntikertaa. Koulunuorisotyössä eri muodoissaan 21539 kohtaamista nuorten kanssa. Retkille, leireille, tapahtumiin ja kerhoihin osallistumisia 1472. Nuorisovaltuuston toiminnan kautta kohtaamisia nuorten kanssa oli 477. Jalkautumisessa, verkkonuorisotyössä, kesätyöavuissa ym. 508.

2.4 Työikäiset

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 25 - 64-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on pysynyt suunnilleen samana, 0,6%, kuten on pysynyt jo 10 vuoden ajan. Varsinais-Suomen keskimäärinen osuus on 1,8% ja koko maan 2,4%.

Työkyvyttömyyseläkettä saaneiden 25-64-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä pysyi samana, 5,1%. Osuus on hieman pienempi kuin Varsinais-Suomessa tai koko maassa keskimäärin. Kymmenen vuoden tarkastelulla havaitaan osuuden pysyneen Liedossa koko ajan samana, maksimissaan promillen muutoksilla, kun taas verrokeissa osuus vuosittain tasaisesti pienenee.

Sairauspäivärahaa saaneiden osuus 16-64-vuotiaista on toista vuotta laskussa, ollen 108,3 / 1000 vastaavan ikäistä. Osuus on kahden vuoden aikana palautunut 2020 vuoden tasolle. 10 vuoden tarkastelujaksolla lietolaisten sairauspäivärahaa saaneiden osuuden kehitys on vuosittain noudattanut samaa kaavaa Varsinais-Suomen ja koko maan kehityksen kanssa, osuuden ollessa kuitenkin joka vuosi suurempi kuin vertailuaineistossa. Vuonna 2024 Koko maan

osuus oli 92 ja Varsinais-Suomen 96,8 / 1000 vastaavan ikäistä.

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25 - 64-vuotiaiden osuus on pysynyt samana, noin 3%:ssa. Määrät ovat pidemmän aikavälin tarkastelulla hitaasti kasvavia sekä Liedossa että valtakunnallisesti.

2.5 Ikäihmiset

Perusterveydenhuollon avohuollon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä vähenivät vuoden aikana noin 10% ja niitä oli 9169 (vuosi 2023). Kehitys on pidemmällä aikavälillä laskeva, vaikka vuosittaista vaihtelua on myös ollut.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot ovat 65 vuotta täyttäneillä lisääntyneet 15% edellisestä vuodesta. Suhteellisella 227 / 10 000 vastaavan ikäistä osuudella lietolaisilla hoitojaksoja oli vähemmän kuin Varsinais-Suomessa keskimäärin ja selkeästi vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Pidemmän ajan tarkastelulla, 15 vuotta, voi havaita vuosittaisten hoitojaksomäärien vaihdelleen huomattavasti vuosittain ja kahden edellisen vuoden määrien olevan keskiarvoihin verrattuna hyvin vähäisiä.

Psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät 75 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavan ikäistä yli kuusinkertaistuivat vuonna 2023 edelliseen vuoteen verrattuna, mutta lähes puolittuivat vuonna 2024 Pidemmänkin ajanjakson tarkastelulla vuodesta 2015 alkaen, jolloin Liedossa määrät putosivat merkittävästi verrattuna sitä edeltäneeseen pidempään ajanjaksoon, vuoden 2023 määrä ja osuus olivat poikkeuksellisia ja ovat nyt tasoittumassa valtakunnallista ja alueellista tasoa matalammiksi, jollaisia ovat pidemmällä tarkastelulla olleet.

Kotona asuvien yli 75-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on pysynyt samalla noin 94%:n tasolla, mikä on samaa tasoa kuin osuudet valtakunnallisesti. Myös yksin asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä on pysynyt samalla tasolla reilussa 35%:ssa. Osuus on noin 10% matalampi kuin alueellinen ja valtakunnallinen keskiarvo, mitä se on ollut koko ajan viimeisen 10 vuoden ajanjaksolla.

Omaishoidettavien 65 vuotta täyttäneiden osuus vastaavan ikäisistä on pysynyt samalla tasolla reilussa 2%:ssa, kuten pidemmälläkin aikavälillä. Myös omaishoidettavien 75 vuotta täyttäneiden osuus pysyy Liedossa samalla tasolla, 3,7%.

Ympärivuorokautisessa palveluasumisessa 75 vuotta täyttäneitä asiakkaita oli vuoden lopussa 6.4% vastaavan ikäisestä väestöstä. Osuus on hieman noussut ja oli viime vuonna samaa tasoa valtakunnallisen osuuden kanssa. Kymmenen vuoden aikavälillä tarkasteltuna osuus on laskenut niin Liedossa kuin koko maassa ja Varsinais-Suomessa, mutta Liedossa kehitys on ollut prosentuaalisesti suurempaa.

Täyttä kansaeläkettä saaneiden 65 vuotta täyttäneiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on pysynyt täysin samalla tasolla kuin useana vuonna, 0.8%:ssa. Osuus on matalampi kuin alueellisesti ja valtakunnallisesti.

3 PAINOPISTEIDEN, TAVOITTEIDEN JA TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

3.1 Terveellisten elintapojen edistäminen

Terveydenhuollon lääkärikäyntien määrä on kasvanut, ollen 1112 lääkärikäyntiä / 1000 asukasta, mutta pidemmän aikavälin tarkastelulla on nähtävissä, että Liedossa vaihtelua on vuosittain molempiin suuntiin. Koko maan osuus oli 1054 ja Varsinais-Suomen 1239 lääkärikäyntiä / 1000 asukasta, mutta toisin kuin Liedossa, on molemmissa verrokeissa kehitys ollut 10 vuoden ajanjaksolla vuosittain tasaisesti laskevaa.

Alkoholijuomien myyntiä asukasta kohti 100%:n alkoholina oli 3,3 litraa. Myynnissä on pientä tasaista laskua 10 vuoden aikavälillä, kuten myös Varsinais-Suomessa ja koko maassa keskimäärin. Alueellisesti ja valtakunnallisesti myynti on noin kaksinkertaista Lietoon verrattuna.

Kaupungin liikuntapalvelut ovat liikuttaneet kaupunkilaisia lähes vauvoista vaareihin - peuhuista ja ryhmäneuvolasta senioriliikuntaan. Liikuntapalvelut järjesti säännöllisten toimintojen lisäksi vuoden aikana 80 tapahtumaa ja 9 leiriä.

Liikunnan palveluissa ja Lietohallissa oli vuoden aikana 62 608 käyntiä yhteensä. Lietohallissa

käyntejä oli 32 178. Kaikista liikuntapalveluiden kävijöistä 20 978 liikkujaa oli soveltavan liikunnan toiminnassa mukana olevia.

Harrastamisen Suomen mallin kerhoissa lukuvuonna 2024-2025 oli 35 erilaista kerhoa, joista 19 liikuntapainotteista kerhoa ja 16 muita harrastekerhoja. Yhteensä kerhoissa oli 9401 käyntikertaa

Pääkirjastolla oli vuoden aikana lähes 80 000 (79 276) kävijää. Päivittäisten kävijämäärien keskiarvon mukaan eniten käyntejä oli alkuvuodesta ja vähiten kesäaikaan. Kuitenkin kesäaikaankin kävijöitä oli keskimäärin yli 200 päivässä. Aukiolopäiviä pääkirjastossa oli 317 ja aukiolotunteja 3613, joista 2301 tunnin aikana kirjastossa oli henkilökuntaa paikalla.

Näyttelyitä pääkirjastolla järjestettiin vuoden aikana 9. Kirjallisuuden ja lukemisen edistämisen tapahtumia, joissa kirjasto oli päävastuullisena järjestäjänä, oli alle 18-vuotiaille 36, joissa 1010 osallistujaa, ja yli 18-vuotiaille 27, joissa 455 osallistujaa. Näiden lisäksi kirjasto oli järjestämässä useita muita tapahtumia, kuten kulttuuritapahtumia, sekä piti tiedonhaun, viestinnän, digiteknologian ja kirjaston käytön opastuksia. Pääkirjastossa järjesti toimintaa ja tapahtumia myös muut oman organisaation toimijat sekä organisaation ulkopuoliset toimijat. Kirjasto osallistui myös muiden toimijoiden järjestämiin tapahtumiin kirjaston ulkopuolella, esimerkiksi ryhmäneuvolaan, lukutoukkakerhoihin, kielikahvilaan ym.

Pääkirjaston lisäksi Liedossa on 9 koulukirjastoa, joissa aukiolotunteja oli 2474. Myös koulukirjastot toteuttavat peruspalveluidensa lisäksi tapahtumia. Vuonna 2024 erilaisia tapahtumia oli 49, joihin osallistuneita 969.

Lieto-opiston työkaudella opetusta annettiin yhteensä 7921 oppituntia. Opetuksesta Musiikin opetusta oli 3342 tuntia, tanssia, liikuntaa ja joogaa 2018 tuntia, kädentaitoja 913 tuntia, kielten opetusta 550 tuntia, kuvataiteen perusopetusta 454 tuntia ja kuvataidetta ja muotoilua 355 tuntia. Muuta opetusta, kuten esimerkiksi lasten ja nuorten kursseja, hyvinvointia ym. oli 289 tuntia. Opetustunnit sisältävät ryhmämuotoisen ns. normaalien opistokurssien lisäksi musiikin yksilöopetusta sekä kuvataiteen perusopetusta. Lukuvuonna 2024-2025 opetustarjonnassa oli 11 opintopistekurssia. Yhteensä 15 opiskelijaa suoritti opintopisteitä.

Kalenterivuonna 2024 opiskelijoita oli kursseittain laskettuna (brutto) 4895. Netto-opiskelijoita oli 2721. Opiskelijoista 2204 oli lietolaisia ja 517 muita. Opiskelijoista 362 eli 13,3 % oli alle 15-vuotiaita ja 674 eli 24,8 % yli 65-vuotiaita. Opiston peittävyys oli 10,7 %.

Kaupungin kulttuuripalvelut järjestivät vuoden aikana monenlaista ohjelmaa kaupunkilaisille. Tällaisia tapahtumia ja toimintoja olivat esimerkiksi Taiteiden yö ja Lieto-viikko, lastentapahtumat ja –konsertit, taidetuokiot ja työpajat, taidenäyttelyt, joulunajan tapahtumat, Lieto-Blues –konsertit, Keisvuoren taidepolku ym.

3.2 Turvallisuuden sekä osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen

3.2.1 Osallisuus

Vuonna 2023 virisi keskustelua ja toivetta avoimen kohtaamispaikan tarpeesta Lietoon. Mukaan toimintaan halusi useampia järjestöjä ja toimijoita ja Kohtaamispaikka-pilotin toteuttamispaikaksi saatiin Kirkkotie 6:n vanha pankkisali. Pilottitoimintaa järjestettiin 2024 huhtikuusta kesäkuuhun ja syyskuusta joulukuuhun. Kohtaamispaikassa oli vakivuoroja sekä yksittäisiä pop up -tapahtumia. Lähes kaikki vuorot olivat jotenkin teemoitettuja, mutta koko ajan oli viikoittaisessa ohjelmassa myös avoin vuoro ilman teemaa, missä oli tarjolla aamupalaa ja lehtienlukumahdollisuus. Avointa vuoroa pitivät kaikki Kohtaamispaikassa toimintaa järjestävät toimijat vuorotellen. Enimmillään avointa toimintaa oli yli 20 tuntia viikossa.

Pilotin aikana toimintaa järjestävien yhdistysten määrä kasvoi yli kymmeneen ja kaupungilta mukana oli useita palveluja. Pilotin aikana kerättiin tietoa kävijämääristä. Kokeilun aikana nähtiin selkeä tarve avoimelle kohtaamispaikalle ja käynnistyi pysyvämmän toimintapaikan etsintä. Yhtenä tavoitteena oli saada esteetön pysyvämpi toimitila. Pilotin alkaessa tiedostettiin Kirkkotie 6:een pääsyä vaikeuttavat rappuset, mutta toiminnan kysynnän ja tarpeellisuuden kokeilulle ei ollut parempaa paikkaa olemassa. Toiminnan aikana saatiin yhteistyöyhdistysten kautta tietoa, että toimintoihin olisi halukkaita tulijoita ollut enemmänkin mutta portaat estivät osallistumisen. Liedon avoin kohtaamispaikka on herättänyt kiinnostusta myös muissa kunnissa, joista on käyty tutustumassa paikkaan ja toimintaan.

Kohtaamispaikka on osaltaan ollut vastaamassa muutoksiin, joista ei tiedetty vielä toiminnan aloitusta suunniteltaessa. Hyvinvointialue lopetti avoimia ryhmätoimintojaan ja Kohtaamispaikan toimintaa pyrittiin yhteistyössä Varhan paikallisten edustajien kanssa markkinoimaan niille, jotka heidän ryhmissään ovat käyneet.

Yhdistysten erilaisten kerhojen kiinnostusta Kohtaamispaikkaa kohtaan lisäsi edelleen

jatkunut epävarmuus Ruskan tilojen käytön mahdollisuudesta. Keskustelut Ruskan tilojen käytöstä ovat liittyneet suurempaan kokonaisuuteen Varhan tilojen antamisesta hyvinvointia ja terveyttä edistävien toimintojen käyttöön. Jatkon kokonaistilanne ei ole edelleenkään selvä, mutta tietyt Ruskan tilojen käyttöön tulleet rajaukset ja huoli mahdollisista tulevista muutoksista ovat saaneet aikaan yhteydenottoja kiinnostuneilta.

Vuonna 2023 tehty kaupungintoimijoiden kyläkiertuekokeilu sai jatkoa myös vuonna 2024. Kyläpysäkit pidettiin Loukinaisissa ja Yliskulmalla. Kiertueen tarkoituksena on käydä kohtaamassa kaupunkilaisia, kertomassa olemassa olevista palveluista ja kuulemassa palautetta sekä toiveita. Pysäkkien aikatauluja muutettiin edellisvuoden kokeilusta saadun palautteen perusteella myöhäisemmiksi. Kohtaamisia ei tullut yhtä paljon kuin aiemmin, mutta kokemusten pohjalta on päätetty kyläkiertueelle järjestää jatkoa myös vielä 2025.

Vanhus- ja vammaisneuvosto piti vuoden aikana 8 kokousta, nuorisovaltuusto 8 kokousta ja seuraparlamentti kokoontui 2 kertaa.

Avustuksia kulttuuri-, vapaa-ajan ja hyvinvoinnin palveluihin liittyen maksettiin yhteensä 261 817€. Kokonaisuuteen sisältyy yleishyödyllisiä avustuksia, liikunta-, kulttuuri ja nuorisotoiminnan avustuksia, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen avustuksia sekä harrastustukirahaston avustusta.

3.2.2 Turvallisuus

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen potilaiden määrä nousi hieman, osuuden ollessa 76 potilasta / 10 000 asukasta. Viime vuoden noususta huolimatta kehitys on pitkällä aikavälillä ollut hoidettavien potilaiden määrän osalta laskeva, erityisesti vuoden 2018 jälkeen. Potilaiden osuus on Liedossa hieman alhaisempi kuin Varsinais-Suomessa keskimäärin ja selvästi alhaisempi kuin koko maassa.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot, 152, ovat edellisvuoden reilun vähenemisen jälkeen lisääntyneet. Vaihteluväli vuosittaisten hoitojaksojen määrien osalta on suurempaa kuin alueellisesti valtakunnallisesti ja määrät keskimäärin asukkaita kohden matalampia kuin Varsinais-Suomessa selkeästi matalampia kuin koko maassa.

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset vähenivät edellisvuoden selkeän nousun jälkeen. Kyseisiä rikoksia oli 102. Pidemmän aikavälin tar-

kastelulla määrässä on tapahtunut selkeää nousua vuoden 2021 jälkeen, kuten myös Varsinais-Suomessa ja koko maassa. Liedossa 20 vuoden tarkastelujaksolla on selkeästi muita vuosia korkeampia, yli sadan vuosittaisen rikoksen määriä, vain vuosina 2012, 2023 ja 2024.

Poliisin tietoon tulleet huumausainerikokset ovat Liedossa vähäisiä ja edelleen vähentyneet edellisvuodesta. Tapauksia oli 6. Päihteiden vaikutuksen alaisina Liedossa tehdyistä rikoksista syyllisiksi epäiltyjen määrä on vähentynyt ja niitä oli 97. Suhteellisesti epäiltyjä Liedossa tapahtuneista rikoksista oli asukaslukuun verrattuna noin puolet sekä valtakunnallisesta että alueellisesta tasosta. Myös päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyistä väkivaltarikoksista epäiltyjen määrä väheni ja tapauksia oli 13. Varsinais-Suomessa keskimäärin asukasmäärää kohden määrät ovat noin kolminkertaisia Lietoon verrattuna.

Poliisin tietoon tulleiden omaisuusrikosten määrä on neljättä vuotta lisääntynyt. Pidemmällä 15 vuoden tarkastelulla ainoastaan vuonna 2020 rikoksia oli enemmän kuin 2024 vuoden 403 rikosta. Suhteellisesti Liedossa omaisuusrikoksia poliisin tietoon tuli 20 / 1000 asukasta, kun alueellisesti ja valtakunnallisesti osuus oli keskimäärin 45 / 1000 asukasta.

Ilkivalta näkyy katukuvassa ja kiinteistöissä ja vallalla on kokemus sen lisääntymisestä. Suunnitelmissa on saada aikaiseksi järjestelmällistä seurantaa ilkivallan aiheuttamista kuluista, jolla voisiin todentaa ilkivallan määrää, kustannuksia ja kehitystä ja sitä kautta suunnitella ilmiöön vaikuttavia toimia. Ilkivalta vaikuttaa viihtyisyyteen ja turvallisuuteen.

Liedossa tehtiin vuonna 2024 aktiivista ja konkreettista työtä liikenneturvallisuuden edistämiseksi kohdistuen ensisijaisesti lapsiin ja nuoriin. Vuoden aikana panostettiin liikennekasvatukseen, viestintään, pimeän ajan turvallisuuteen sekä katuympäristön parannuksiin. Vuonna 2024 toteutettiin useita konkreettisia parannuksia kaupungin infrastruktuurissa.
https://lieto.fi/liedon-kaupungin-liikenneturvallisuustyo-2024-toimenpiteita-turvallisemman-liikenteen-puolesta/

Liedon kouluilla toteutettiin vuoden aikana useita valistuskampanjoita turvallisen liikkumisen edistämiseksi. Liikenteen asennekasvatusta tehtiin myös osana eri oppiaineiden opetusta. Liikenneturva ja poliisi pitivät ylä- ja alakouluille virtuaalisia oppitunteja, joissa käsiteltiin muun muassa eri kulkumuotojen turvallista käyttöä, kul-

jettajan ajokuntoa ja matkustajien roolia liikenneturvallisuudessa. Kyselyillä kartoitettiin oppilaiden ja huoltajien näkemyksiä koulujen lähialueiden liikenteen haasteista ja vaaranpaikoista.

Virtuaalisten oppituntien lisäksi aiheesta tiedotettiin koulujen Wilma-järjestelmän kautta oppilaille ja huoltajille. Nuorisopalvelut nostivat esiin ajankohtaisia liikenneturvallisuusteemoja omissa toiminnoissaan ja viestintäkanavissaan. Kaupungin kanavissa muistuteltiin mm. heijastimen käytöstä ja koulujen alkamisesta. Useilla kouluilla vanhempainyhdistykset järjestivät perinteisiä heijastinratsioita, joissa heijastimen käyttäjiä palkittiin ja heijastimettomille jaettiin heijastimia. Heijastimia jaettiin liikuntapalvelujen tapahtumissa. Avoimen päiväkoti Perhepesän edustan ”heijastinkuusiin” sai kiinnittää ylimääräisiä heijastimia muiden käytettäväksi – ja samalla napata itselleen heijastimen.

Tilastojen mukaan liikenneturvallisuudessa on saavutettu edistystä, mutta myös haasteita on tunnistettu. Vaikka kuolemaan ja loukkaantumiseen johtaneiden onnettomuuksien määrä on laskenut edellisvuodesta, huolta herättävät edelleen ikäryhmäkohtaiset riskit ja lisääntyneet törkeät liikenneturvallisuuden vaarantamiset. Hirvieläinkolareiden määrä on myös kasvanut viime vuoteen verrattuna.

Poliisin tietoon tulleet Liedossa tapahtuneet vakavammat liikennerikkomukset, kuten törkeät liikenteen vaarantamiset ja erilaiset juopuneena tehdyt liikennerikokset lisääntyivät toista vuotta peräkkäin, mutta pidemmän ajanjakson tarkastelulla määrät eivät poikkea suuresti muista vuosista. Viimeisen viiden vuoden perusteella kyseiset rikokset ovat keskimäärin tasaisessa laskussa, sekä Varsinais-Suomessa että koko maassa, mutta ei samalla tavalla Liedossa. Liedossa kyseisiä rikoksia tapahtui 6 / 1000 asukasta ja Varsinais-Suomessa 6,4 sekä koko maassa 7,5.

Liikennepuistossa oli kävijöitä kesän aikana 5185.

Tietoisuutta esteettömyyden merkityksestä asukkaiden hyvinvoinnille ja terveydelle pyrki edistämään kaupungin esteettömyystyöryhmä, johon kuului kaupungin edustajia, kaksi edustajaa vanhus- ja vammaisneuvostosta sekä edustaja nuorisovaltuustosta. 16.5.2024 esteettömyystyöryhmä järjesti esteettömyyskävelyn keskusta-alueella. Kävelylle osallistui työryhmän lisäksi yrittäjien edustajia, yhdistysten edustajia, vanhus- ja vammaisneuvoston jäseniä sekä kaupungin edustajia.
https://lieto.fi/liedon-keskustan-esteettomyytta-kartoitettiin-esteettomyyskavelylla/

3.3 Arjessa pärjäämisen vahvistaminen

3.3.1Työllisyys ja asuminen

- Työllisyysaste vuonna 2024 oli 75,9 %.

- Työttömiä työvoimasta oli 6,1%. Nousua edellisestä vuodesta oli 1,2%. Viimeisen 10 vuoden tarkastelulla kehitys on ollut lievästi laskeva, vaikka vuosittaisia vaihteluja onkin tapahtunut. Varsinais-Suomen sekä koko maan osalta työttömien osuus työvoimasta on keskimäärin yli 10%.

- Pitkäaikaistyöttömien osuus työvoimasta on prosentuaalisesti kasvanut reilusti edellisestä vuodesta, ollen 1,2 %, mutta osuus pysynyt noin yhden 1 %:n tasolla jo vuodesta 2018 alkaen. Varsinais-Suomessa osuus oli keskimäärin 3 % ja koko maassa 3,6 %.

- Vaikeasti työllistyvien osuus (rakennetyöttömyys) on hiukan lisääntynyt 2%:iin, mutta kuten pitkäaikaistyöttömienkin osuus, on pysynyt vuodesta 2018 hyvin samalla tasolla. Varsinais-Suomessa ja koko maassa osuus on 4-4,5%.

- Työllistämispalveluissa oli vuoden aikana ohjausasiakkaita 239 ja etsivän nuorisotyön asiakkaita 78.

- Yrityskontakteja vuoden aikana oli 1795.

- Asuntokunnat lisääntyivät vuodessa 41 asuntokunnalla, yhteismäärään 8986.

- Ahtaasti asuvien asuntokuntien osuus kaikista asuntokunnista oli 7,2%. Osuus on laskenut edellisestä vuodesta ja tasaisesti jo useamman vuoden ajan. Viimeisen 10 vuoden tarkastelulla Liedossa oli aiemmin suhteellisesti enemmän ahtaasti asuvia asuntokuntia kuin alueellisesti sekä valtakunnallisesti keskimäärin, mutta viime vuonna suhteellinen osuus alitti jo verrokkien tason.

- Ahtaasti asuvien lapsiasuntokuntien osuus kaikista lapsiasuntokunnista pienenee edelleen, ollen nyt 20,1%. Kymmenen vuoden aikavälillä tarkasteltuna Liedossa osuus laskee hieman joka vuosi, kun Varsinais-Suomessa ja koko maassa keskimäärin osuus pysyy samana noin 28-29%:ssa.

- Koti- ja vapaa-ajantapaturmiin liittyvät hoitojaksot lisääntyivät hieman, mutta määrä, 197, noudattelee vuosittaista tasoa, joka on ollut vuodesta 2019 alkaen.

3.3.2 Hyvinvointialue - yhteistyö ja edunvalvonta

Vuoden Varhan toiminnan toisena vuotena oli muodostunut säännöllisiä yhdyspintatyöryhmiä ja -kanavia niin kuntajohdon, sivistyspalveluiden, toimitilojen, erityisryhmien asumisen, maankäytön ja liikkumisen, ehkäisevän päihdetyön, mielenterveyden edistämisen, väkivallan ehkäisyn ym. osalta. Varhan asettamien yhdyspintatyöryhmien lisäksi muodostui satunnaisia muita yhteistyön muotoja ja verkostoja, jotka olivat henkilösidonnaisia ja epävirallisia, mutta jotka edesauttoivat kaupunkilaisten hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä. Verkostot pohjautuivat tuttuihin työntekijöihin ja yhteistyöhön, jota oli ollut olemassa jo sosiaali- ja terveyspalveluiden kuuluessa vielä kunnan organisaatioon.

Yhdyspintatyöryhmien osalta edelleen työstetään rajapinnoilla olevien palveluiden vastuita ja velvollisuuksia. Useat tavoitteet ja toiminnot ovat sellaisia, joiden toteuttamisessa on sekä kunnilla että hyvinvointialueilla yhteiset intressit, mutta käytännön toteutusten vastuista erilaisia näkemyksiä. Kunnilla on näkemys, että tällaiset toiminnot kuuluvat hyvinvointialueen perustehtäviin ja hyvinvointialue näkee toiminnoissa ennaltaehkäisevän työn painotusta ja kuntien vastuuta.

Olemassa olleissa ja hyvinvointialueen toiminnan käynnistymisen jälkeen muodostuneissa verkostoissa tapahtui vuoden aikana muutoksia ja henkilöstövaihdoksia Varhan organisaation muokkautuessa, mikä aiheutti jonkin verran hankaluuksia yhteistyössä ja erityisesti edunvalvontatyössä sellaisissa tilanteissa, joissa kaupunkilaiset kokivat, etteivät olleet saaneet tarkoituksenmukaista palvelua, tai eivät tienneet, mistä tarvitsemaansa palvelua lähtisivät hakemaan. Kaupunkilaisten ymmärrys hyvinvointialueen palveluiden ja kaupungin palveluiden erosta kasvoi ja kysymykset siitä, mikä Varha ylipäänsä on, loppuivat lähes kokonaan, mutta palveluiden saavutettavuusongelmien osalta tuli yhteydenottoja ja avunpyyntöjä. Toisaalta kaupunkilaisilta kuului myös positiivisia kommentteja Varhan palveluiden toimivuudesta

Vuoden aikana huolta aiheuttivat hyvinvointialueen suunnitelmat palveluverkon osalta. Sote-keskukset, -asemat ja -pisteet palvelutasoineen aiheuttivat paljon keskustelua. Keskustelu jatkuu Varhan jatkaessa pitkän aikavälin palveluverkkosuunnitelman työstämistä ja tilasuunnitelman työstämistä. Varha neuvottelee kuntien tai kuntien perustamien kiinteistöyhtiöiden kanssa vuokrasopimuksista, nykyisten vuokrasopimusten päättyessä.

Huolta aiheutti myös Varhan päätös lopettaa avoimia ryhmätoimintojaan. Liedossa ennen päätöstä oli jo aloitettu Kohtaamispaikka-pilotti ja lopettaneiden ryhmien kävijöille pyrittiin markkinoimaan Kohtaamispaikan avoimia toimintoja. Useimmilla päättyneillä ryhmillä toiminnan tavoite ja tarkoitus oli saada ihmiset liikkeelle, liikkumaan ja toisia kohtaamaan, mihin tavoitteisiin Kohtaamispaikka pystyi myös vastaamaan.

Toimintakeskus Ruskan tilojen käyttö tulevaisuudessa kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tilana aiheutti huolta edelleen koko vuoden ajan. Ruskan siirryttyä hyvinvointialueelle, on alusta asti ollut erilaisia huhuja liikkeellä ja pelko siitä, että tilat eivät enää olisi käytössä. Tiloja ovat käyttäneet yhdistykset sekä kaupungin liikuntapalvelut ja Lieto-opisto. Maaliskuussa hyvinvointialueen hallitus teki päätöksen tilojen luovuttamisen periaatteista. Päätöksen mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintoihin yhdistykset saavat edelleen tiloja käyttöönsä maksutta, mutta kaupungin järjestämissä toiminnoissa tilojen käytöstä peritään maksu. Päätöksessä korostettiin luonnollisesti Varhan omien toimintojen ensisijaisuutta tiloissa. Ruskan tilojen käytön osalta tämä tarkoitti sitä, että niin sanottujen kerhohuoneiden käyttöön tuli joitakin rajoituksia ja osa ryhmistä on siirtynyt kokoontumaan Kohtaamispaikkaan. Kunto- ja liikuntasalin käyttö on jatkunut lähes entisellään, eikä näiden tilojen käyttö ole periaatepäätöksen linjauksesta huolimatta muuttunut vielä kaupunginkaan toiminnoissa maksulliseksi.

Vaikka kaupungin ja hyvinvointialueen välisessä kommunikaatiossa ja toiminnassa on edelleen edunvalvonnan näkökulma vahvasti mukana, on siihen kehittynyt myös aidon yhteistyön elementtejä. Isoissa kokonaisuuksissa sekä yksittäisten kaupunkilaisten asioissa edunvalvonta korostuu, mutta määrätyissä teemoissa, kuten esimerkiksi ehkäisevä päihdetyö, on hyviä yhteistyön muotoja kehittymässä.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Lietolaisten voivat keskimäärin hyvin. Vertailtaessa aihealueittain Varsinais-Suomen tai koko maan indikaattoritietoja, on Liedossa useimmiten taso keskimäärin parempi, eikä indikaattorien osoittamassa tiedossa löydy erityisesti Liedossa esiintyviä negatiivisia ilmiöitä.

Niissä indikaattoreissa, joissa kehitystä on tapahtunut huonompaan, on kyse laajemmista alueellisista ja valtakunnallisista ilmiöistä.

Tilastojen mukaan kaupungin liikunnan tapahtumissa kohdataan ja liikutetaan suurta määrää ihmisiä, myös soveltavan liikunnan parissa. Tilastot eivät kerro liikuttamisesta koko totuutta, koska kaikkien seurojen kävijä- ja liikuntamäärät eivät näy tilastoissa. Liikuntapaikkoja pidetään suunnitelmallisesti kunnossa ja uusia rakennetaan. Kuitenkin liikkumattomien osuus ja liikkumattomuuden kustannukset ovat nousussa Liedossakin. Toiminnoissamme ja palveluissamme kohtaamme jo liikkuvia lapsia, perheitä, aikuisia ja ikäihmisiä. Edelleen haasteena, liikkuvassa Liedossakin, on saada liikkumattomia innostettua liikkumaan ja näkemään ja kokemaan liikunnan hyödyt. Tässäkään asiassa ja ilmiössä ei kyse ole Liedon tilanteesta, vaan valtakunnallisesta ilmiöstä, ja jos asiaan olisi olemassa selkeitä vaikuttavia parannuskeinoja, olisi niitä tehty joka kunnassa. Varsinkin aikuiset liikkumattomat jäävät kaupungin palveluissa kohtaamatta. Hyvinvointialueen ja kaupungin elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan ketjua on jo aloitettu kehittämään hyvinvointialueen kanssa ja tämä on yksi hyvä väylä saada liikunnan pariin ihmisiä, jotka tarvitsevat jo apua hyvinvointinsa edistämisessä.

Viestintää edelleen kehittämällä ja tietoisuutta esimerkiksi tapahtumista monikanavaisesti levittämällä voidaan perheliikunnan tapahtumiin saada liikkuvien perheiden lisäksi perheitä, joiden arvoihin liikunta ei vielä kuulu. Käytössä on jo kaupungin viestintäkanavia laajasti, mutta aina kuuluu palautetta siitä, ettei tieto tietyistä tapahtumista ole tavoittanut ihmisiä. Siihen tilanteeseen ei koskaan päästä, että viestintä tavoittaisi kaikki, mutta ajatuksella, että jokainen oman työnsä viestijä, voidaan tavoittaa suuria määriä ihmisiä, kuten esimerkiksi liikuntapalveluiden kuukausikirjeellä tavoitetaan.

Lietolaiset kaipaavat osallisuutta. Kohtaamispaikan toiminnan lisäksi tämä on ilmennyt erilaisten tapahtumien toteutuksissa. On kyse pienemmistä tapahtumista kuten esimerkiksi kirjastokävelyt, tai isommista kuten joulunavaus, ovat osallistujamäärät useimmiten yllättäneet positiivisesti. Ihmisiä liikkeelle saavat mielenkiintoiset tapahtumat ja ohjelmat, mutta myös tuttujen ja tuntemattomien kohtaaminen. Tapahtumia ei kannata tehdä vain tapahtumien vuoksi, vaan tulee olla idea ja toimiva toteutus, mutta tapahtumiin kannattaa panostaa osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistämisenkin vuoksi.

Ilkivallan jäljet näkyvät kiinteistöissä ja kaupunkikuvassa. Aiheutuvien kustannusten lisäksi ilkivallan jäljillä on vaikutusta viihtyisyyteen ja pahimmillaan turvallisuuden tunteeseen. Ilmiöön olisi pyrittävä puuttumaan ja sitä ennalta ehkäisemään. Pidemmällä aikavälillä esi-

merkiksi kaupunkikehityksessä aihetta pystyy huomioimaan suunnitelmissa, mutta lähtökohtaisesti aihe vaatii asennemuutoksen, sekä tekojen että puuttumisen osalta. Asenteisiin tulisi vaikuttaa mahdollisimman laajasti. Merkittävä keino asennemuutoksen edistämiseen on viestintä. Viestinnän olisi hyvä olla informatiivista, jotta näkyviin tulevat myös kustannukset, mutta viestinnässä olisi hyvä olla positiivinen sävy, eikä vastaanottajaa syyllistävä ja ärsyttävä.

Lietolaisten hyvinvoinnin edistämisessä ja ylläpitämisessä merkittävä rooli on kaupungin ja hyvinvointialueen yhteistyöllä. Toisaalta kaupungin on tehtävä aktiivista edunvalvontatyötä palveluiden säilyttämiseksi ja kehittämiseksi, mutta toisaalta myös löydettävä yhteisiä malleja toimintaan ja palveluohjaukseen.

Lähteet: Sotkanet, Tilastokeskus, Kaupungin omat tilastot